

Warszawa, 31 marca 2016 r.

Komunikat FOR: Indeks Państwowego Paternalizmu w UE w 2015 - Polska w środku stawki

Europejska sieć think tanków [EPICENTER](#) opublikowała pierwszą edycję [Indeksu Państwowego Paternalizmu w UE – The Nanny State Index](#). Indeks ten mierzy poziom restrykcyjności przepisów regulujących sprzedaż oraz konsumpcję jedzenia, napojów bezalkoholowych, alkoholu, tytoniu i e-papierosów w 2015 r. Polska zajęła 15. miejsce w rankingu na 28 objętych badaniem krajów. W czołówce rankingu znalazły się najbardziej restrykcyjne pod tym względem: Finlandia, Szwecja i Wielka Brytania. Najmniej restrykcyjnymi krajami są Czechy i Niemcy.

W krajach Unii Europejskiej funkcjonuje szereg przepisów określających co, jak i gdzie możemy jeść, pić, palić. Co więcej, wiele substancji jest dodatkowo opodatkowanych (obok standardowego podatku konsumpcyjnego VAT), co poza celem fiskalnym ma także zniechęcać do ich konsumpcji. Istnienie takich przepisów jest często argumentowane państwowym paternalizmem, wedle którego to politycy i urzędnicy chcą odgórnie ograniczać pewne zachowania ludzi, w imię ochrony ich życia oraz zdrowia. Przeciwnieństwem takiego, często nadopiekuńczego, państwa jest system, w którym to dorośli ludzie samodzielnie podejmują decyzje dotyczące spożywania określonych substancji. Ten system opiera się nie tylko na indywidualnej wolności, ale też na odpowiedzialności – za własne zdrowie i życie, a także na uszanowaniu wolności innych ludzi.

„Indeks Państwowego Paternalizmu pokazuje, że wiele państw UE poszło zbyt daleko w zaostrzeniu przepisów dotyczących sprzedaży i konsumpcji określonych substancji. Zrozumiałe jest ograniczenie dostępu np. do tytoniu czy alkoholu osobom małoletnim. Jednak dorośli ludzie powinni mieć większą swobodę w podejmowaniu decyzji dotyczących tego, co i gdzie chcą jeść, pić, palić. Nie powinni być do tego zniechęceni wysokimi, karnymi podatkami.

Ten indeks pozwoli na porównania pomiędzy krajami i rozpoczęcie debaty na temat tego, które przepisy w Polsce można zliberalizować np. do poziomu Czech czy Niemiec. Indeks ułatwi też badania na temat wpływu restrykcji na faktyczne zachowania ludzi, w tym zmianę struktury konsumpcji np. spożycia słabych i mocnych alkoholi czy zakupy tańszych papierosów na czarnym rynku. Wiele paternalistycznych restrykcji przynosi skutki odmienne od założonych. Dlatego warto korzystać z tego typu indeksów, aby dokonać faktycznej oceny skutków regulacji”.

- Marek Tatała, Wiceprezes Zarządu Forum Obywatelskiego Rozwoju

Indeks Państwowego Paternalizmu (ang. *The Nanny State Index*) składa się z czterech składowych. Im wyższa wartość indeksu tym bardziej paternalistyczny, a więc często nadopiekuńczy, jest dany kraj.

Pierwsza składowa dotyczy wyrobów tytoniowych. Mierzy m.in. poziom opodatkowania, możliwość reklamy papierosów czy liczbę miejsc objętych zakazem palenia. Restrykcyjność

polskich przepisów jest nieco wyższa niż średnia unijna. Druga składowa dotyczy e-papierosów. Tutaj Polska znalazła się w gronie najmniej restrykcyjnych krajów UE, ale pozycja naszego kraju pogorszy się, jeśli rządzący wprowadzą planowane znaczące ograniczenia dotyczące konsumpcji i sprzedaży e-papierosów. **Nasz kraj znalazł się w pierwszej dziesiątce krajów o najwyższej wartości Indeksu Państwowego Paternalizmu w obszarze alkoholu, w którym wzięto pod uwagę m.in. wysokość podatków, zakazy reklamy czy ograniczenia sprzedaży promocyjnej alkoholu w sklepach i barach.** Ostatnia składowa indeksu mierzy restrykcje dotyczące jedzenia i napojów bezalkoholowych, np. jeśli chodzi o dodatkowe podatki czy limity dotyczące składników takich jak cukier czy tłuszcze. W Polsce restrykcje w tym obszarze są niewielkie, ale autorzy indeksu podkreślają absurdalne i nadmiernie restrykcyjne przepisy dotyczące sprzedaży w sklepikach i stołówkach szkolnych.

„Przykładem wzrostu państwowego paternalizmu jest projekt ustawy o e-papierosach. Ministerstwo Zdrowia forsuje go pod pretekstem implementacji dyrektywy UE, mimo że jak wynika z Oceny Skutków Regulacji projektu, dyrektywa pozostawia zasadniczo swobodę państwom członkowskim w regulacji e-papierosów. Przewidywany jest (1) całkowity zakaz używania e-papierosów w miejscach publicznych, który zamknąłby vaperów (osoby spożywające e-papierosy) z prawdziwymi palaczami w palarniach, (2) zakaz reklamy, (3) zakaz promocji, która może obejmować np. sprzedaż dużych pojemników na płyn, (4) zakaz sprzedaży przez Internet i za granicę, a także (5) dodatkowe opłaty dla branży.

Uzasadnienie ustawy nie podaje ani jednego badania, które wskazywałoby na szkodliwość e-papierosów, a tym bardziej szkodliwość, która stawiałaby je na równi z prawdziwymi papierosami. Tymczasem z dostępnych badań, których przeglądu dokonał m.in. Główny Inspektorat Sanitarny oraz prof. Andrzej Sobczak, wynika, że rezygnacja palaczy z tradycyjnych papierosów na rzecz e-papierosów daje nadzieję na istotną poprawę zdrowia publicznego, w tym ograniczenia zgonów z powodu raka płuc”.

- Rafał Trzeciakowski, Ekonomista Forum Obywatelskiego Rozwoju

Częstym argumentem stosowania paternalistycznej polityki w omawianych obszarach jest „ochrona zdrowia publicznego”. Jednak **autorzy indeksu pokazują, że na poziomie UE nie ma związku pomiędzy restrykcyjnością indeksu a średnią długością życia, liczbą palaczy czy poziomem konsumpcji alkoholu.**

„Wielka Brytania jest trzecim najgorszym krajem w UE jeśli chodzi o wolności dotyczące stylu życia. Tylko Finlandia i Szwecja są bardziej restrykcyjne dla konsumentów alkoholu a żaden kraj UE nie jest tak restrykcyjny dla palaczy jak Wielka Brytania. Jeśli nie jesteś abstynentem i niepalącym wegetarianinem polecam spędzić tegoroczne wakacje w Niemczech lub Czechach”.

-**Christopher Snowden**, główny autor indeksu, ekonomista brytyjskiego think tanku *Institute of Economic Affairs*

Zaprezentowany 31 marca indeks, mierzący ograniczenia tego co można jeść, pić i palić, nie uwzględnia wszystkich przejawów państwowego paternalizmu. Jednym z nich jest polityka dotycząca narkotyków np. marihuany, nadal bardzo restrykcyjna w wielu krajach UE. **Innym obserwowanym w Polsce, a nieuwzględnionym w rankingu, przejawem nadmiernego paternalizmu jest ograniczenie miejsc, w których można spożywać napoje alkoholowe.** Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, zakazuje się spożywania alkoholu na ulicach, w parkach i na placach (a nie w miejscach publicznych). Marek Tatała, ekonomista FOR i inicjator akcji „[Legalnie nad Wisłą](#)”, zwrócił uwagę na to, że w ustawie nie ma mowy o brzegu rzeki. A takim brzegiem są betonowe schody

nad Wisłą w Warszawie, oficjalnie część śródlądowych wód powierzchniowych. 5 kwietnia 2016 r. w Sądzie Rejonowym dla Warszawy Śródmieście odbędzie się kolejna rozprawa, podczas której sąd zdecyduje czy nad brzegiem Wisły można legalnie napić się np. piwa. Pozwoli to na otwarcie debaty na temat obowiązującego już teraz ustawowego zakazu spożywania alkoholu na ulicach, placach i w parkach oraz określi np. czy nie powinno to być regulowane wyłącznie na poziomie samorządów.

Forum Obywatelskiego Rozwoju jest jednym z partnerów Indeksu Państwowego Paternalizmu –*the Nanny State Index 2015*. Zapraszamy do zapoznania się z pełnym rankingiem dostępnym na stronie: www.nannystateindex.org

THE INDEX 2016

		LEAST FREE	LESS FREE	FREER	FREEST	
	COUNTRY	E-CIGS	TOBACCO	FOOD	ALCOHOL	TOTAL
1	FINLAND	8.3	10.7	5.7	29	53.7
2	SWEDEN	8.3	6	1	25.3	40.6
3	UK	0	15	2	18	35
4	IRELAND	0	11.8	2.3	20.3	34.4
5	HUNGARY	8.3	10.2	8.7	6	33.2
6	GREECE	12.2	11	1.3	7	31.5
7	LITHUANIA	9.8	8.2	2.3	10.7	31
8	MALTA	7.3	8.2	0	11.3	26.8
9	FRANCE	0	10.7	3.3	12.7	26.7
10	BELGIUM	11.8	8.2	2	4.3	26.3
11	LATVIA	3.8	10	0	12.3	26.1
12	DENMARK	8.3	6.8	2.7	7	24.8
13	ESTONIA	4	7.7	0	11.3	23
14	CROATIA	4.3	10.2	0	7.7	22.2
15	POLAND	0	8.7	0.7	11.3	20.7
16	SLOVENIA	0	8.3	1.3	10.3	19.9
17	ITALY	1.7	7.3	0.7	7.3	17
18	CYPRUS	0	9.3	0	6.7	16
19	ROMANIA	0	9	0	7	16
20	PORTUGAL	4.8	6.5	0.7	4	16
21	SPAIN	4.3	8.7	0	2.7	15.7
22	BULGARIA	0	9.8	0	4.7	14.5
23	AUSTRIA	0	5.5	0.7	8	14.2
24	SLOVAKIA	1.7	7.5	0	4.3	13.5
25	NETHERLANDS	1.7	6.8	0	4.7	13.2
26	LUXEMBOURG	0	5.3	0	5.3	10.6
27	GERMANY	0	5.3	0	3.7	9
28	CZECH REPUBLIC	0	4.5	0	4.3	8.8

Źródło: nannystateindex.org

Twórcy i partnerzy indeksu: Institute of Economic Affairs (Wlk. Brytania), Instituto Bruno Leoni

(Włochy), Civismo (Hiszpania), Lithuanian Free Market Institute (Litwa), Institut économique Molinari (Belgia), Timbro (Szwecja), Quid Novi (Holandia), Greek Liberties Monitor (Grecja), Visio Institute (Słowenia), Free Market Institute (Węgry), Prometheus – Das Freiheitsinstitut (Niemcy) i Forum Obywatelskiego Rozwoju (Polska).

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa.

Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Pomóż nam chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym.

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego i skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, poprzyj nasze działania swoim darem pieniężnym. Twój dar umożliwia nam działalność oraz potwierdza słuszność i skuteczność naszego wysiłku. Każda darowizna jest dla nas ważna. Potrzebujemy zwłaszcza regularnego wsparcia. Zachęcamy do dokonywania nawet niewielkich, lecz regularnych wpłat.

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORA

Marek Tatała - Wiceprezes Zarządu FOR

Ekonomista

e-mail: marek.tatala@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A · 02-628 Warszawa · tel. +48 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl · www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) · [t@FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)